

„Wychowanie w Rodzinie” t. XIII (1/2016)

---

nadesłany: 11.03.2014 r. – przyjęty: 07.12.2015 r.

Małgorzata Anna KARCZMARZYK*, **Alicja ZBIERZCHOWSKA****

Wizerunek rodziny polskiej w Internecie – analiza semiotyczna wybranych forów dyskusyjnych

The image of Polish family in the Internet – semiotic analysis of selected family forums

Streszczenie

Media dla wielu ludzi są dziś naturalnym źródłem wiedzy. Takim medium komunikacyjnym może być na przykład forum dyskusyjne, które zostanie przenieleżowane w tym artykule. Każdy komunikat jednak zawiera znaczenie zamknięte w konkretnej ideologii niesionej poprzez dyskursy, którymi operują uczestnicy danego forum. To właśnie te dyskursy mogą stać się przyczynkiem do wprowadzenia modelu wychowawczego, który będzie istotny dla danej rodziny. Poprzez przyswajanie, ale również konstruowanie znaczeń, forumowicze budują więź, wierzą w wyznawane przez siebie wartości i dany model wychowawczy. Czy jednak fora rodzinne są związane z dyskursami przekazującymi daną ideologię oraz czy ich potencjał komunikacyjny stanowi sieć informacyjną, okaże się w trakcie analizy wybranych forów dyskusyjnych, w niniejszym artykule.

Słowa kluczowe: media, forum rodzinne, dyskurs, ideologia, potencjał komunikacyjny.

---

* wnsmk@univ.gda.pl

Instytut Pedagogiki, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański, ul. Bażyńskiego 1A, 80-952 Gdańsk, Polska.

** alicja.zbierzchowska@ug.edu.pl

Instytut Pedagogiki, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański, ul. Bażyńskiego 1A, 80-952 Gdańsk, Polska.

Abstract

To many people media are a natural source of knowledge these days. One such communication medium can be a discussion forum, which will be put to analysis in this paper. Yet, each message contains a meaning confined within a specific ideology conveyed by discourse used by participants of a given forum. It is this discourse that may contribute to introduction of an educational model significant to a given family. Through acquisition as well as the construction of meanings, forum members build a bond and believe in the values and educational model professed by them. Whether, however, family forums prove to be related to discourse conveying a given ideology and their communication potential proves to constitute an information network will be shown in this paper in the course of an analysis of selected discussion forums.

Keywords: media, family forums, discourse, ideology, communication potential.

Wprowadzenie do tematu rozważań

Przeobrażenia rodziny, zachodzące na naszych oczach, mają swoje źródła w rozwoju i zmianach dokonujących się w wielu dziedzinach życia współczesnych społeczeństw, głównie: polityczno-gospodarczej, obyczajowo-kulturowej, naukowo-informacyjnej. Uwidaczniają się one w rozwoju nauk: medycyny, genetyki, cybertechniki, informatyki wzmocnienie znaczenia w życiu człowieka procesów globalizacji, konsumpcjonizmu, ale też indywidualizacji, sekularyzacji, liberalizacji obyczajów (pluralizacji norm i wartości). W rodzinie jak w społeczeństwie odbijają się wszystkie te procesy, co przekłada się na jej sposoby tworzenia, strukturę, funkcjonowanie, problemy i trwałość¹.

Wspomniane w uogólnieniu procesy sprzyjają między innymi odrzuceniu decyzji o zakładaniu rodziny i prokreacji, rezygnacji z większej liczby dzieci wśród młodych dorosłych². Zdaniem Krystyny Slany w społeczeństwie ponowoczesnym XXI wieku dziecko jest dla rodziców „[...] bezwartościowe ekonomicznie, ale bezcenne emocjonalnie (oczywiście dla tych, którzy pragną je posiadać), czyli staje się wartością autoteliczną”³. Ważniejsza od ilości okazuje się „jakość” posiadanych dzieci⁴. Czynniki ekonomiczne odgrywają w kwestii po-

¹ Por.: A. Zbierzchowska, *Przemiany współczesnej rodziny a potrzeba „ożywiania życia rodzinnego*, [w:] *Rodzina, wybrane wymiary środowiska wychowawczego dziecka*, pod red. I. M. Kijowska i M. Przybysz-Zaremba, Wydaw. PWSZ w Elblągu; Por. T. Biernat, *Transformacja czy kryzys rodziny w: Miłość, wierność i uczciwość na rozstajach współczesności. Kształty rodziny współczesnej*, pod red. W. Muszyński, E. Sikora, Wydawnictwo Adam Marszałek. Toruń 2008; Z. Tyszcza, *Rodzina we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2002.

² Por.: Rocznik Demograficzny 2012, GUS, Warszawa 2013.

³ K. Slany, *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinne w ponowoczesnym świecie*, Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 2003, s. 106.

⁴ Tamże, s. 248.

dejmowania świadomej decyzji o rodzicielstwie znaczącą rolę. Trudności w znalezieniu pracy zgodnej z kwalifikacjami, niskie zarobki, niepewność na rynku pracy, przy rozbudzonych aspiracjach życiowych, przyczyniają się do spadku płodności młodych Polaków. Jak wykazują bowiem badania, na przykład Augustyna Bańki, młodzi ludzie nie decydują się na założenie rodziny, kiedy nie mają pracy⁵. Z kolei według Stefanii Dziecielskiej-Machnikowskiej wpływ bezrobocia jest bezpośrednio związany z oceną własnych perspektyw życiowych i drastycznie zmniejsza możliwości planowania swojego życia⁶. Oprócz tego czynnikiem warunkującym założenie rodziny jest nieatrakcyjna sytuacja mieszkaniowa. Wielu młodych ze względów ekonomicznych mieszka z rodzicami. Brak własnego mieszkania często jest ważnym argumentem w odraczeniu tworzenia „[...] wspólnoty małżeńskiej (dla wielu z nich brak własnego mieszkania rodzi poczucie tymczasowości, nierzadko zanosi się ona na dziesięciolecia; poczucie to prowadzi do przekonania, że nie warto zakładać rodziny, nie mając szans na zapewnienie jej godziwych warunków rozwoju)”⁷.

Mimo tych procesów, jak wykazują badania i sondaże niezmiennie od 2005 roku, najistotniejszą wartością w życiu Polaków jest szczęście rodzinne⁸, mimo że nie jest łatwo je uzyskać, a jeszcze trudniej utrzymać. W dobie ponowoczesności, zdaniem Tomasza Szlendaka, głównie chęć zaspokojenia własnych potrzeb emocjonalnych, aspiracji i odczuwania przyjemności angażują ludzi w czynności okołorodzinne. Rodziny istnieją w wybranej strukturze dopóty, dopóki jej założyciele mają zaspokojone potrzeby uczuciowe i seksualne, satysfakcję z jakości związku. Rodzina najczęściej zakładana jest dziś „z miłości i z braku miłości bywa rozwiązywana”. Mniejszą rolę odgrywają czynniki: ekonomiczny, normatywno-religijny czy nawet tzw. „dobro dziecka”⁹. Z tego powodu rodzina jest dziś mniej trwała. Potwierdza to szybko rosnąca liczba rozwodów. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w roku 1991 orzeczono ich 33,8 tysięcy, w 2000 roku – 42,8 tysięcy, w 2002 roku do 56,3 tysięcy w 2004 roku – 67,6 tysięcy, a trzy lata temu, w 2010 roku aż 71,9 tysięcy¹⁰. Coraz więcej ludzi decyduje się na ten krok, mimo że zazwyczaj wiąże się on z wielką traumą, trwającą od 10 do 15 lat, a nawet dłużej. Według amerykańskich badaczek: Judith Wallerstein oraz Sandry Blakeslee, których badania polegały na spotykaniu się przez 15 lat z rozwiedzionymi rodzinami, zarówno dorosłymi, jak i dziećmi, dla wszystkich jej członków rozwód jest wielką trage-

⁵ A. Bańka, *Bezrobocie. Podręcznik pomocy psychologicznej*, Wydawnictwo Print-B, Poznań 1992, s. 40.

⁶ S. Dziecielska-Machnikowska, *Co myślą bezrobotni?*, cz. I, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1993, s. 27.

⁷ *Sytuacja Demograficzna Polski, Raport 2001, Rządowa Rada Ludnościowa*, Warszawa 2003, s. 10.

⁸ CBOS, *Co jest ważne, co można, a czego nie wolno – normy i wartości w życiu Polaków. Komunikat z badań*, Warszawa 2010, BS/99/2010, s. 6.

⁹ T. Szlendak, *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010, s. 404.

¹⁰ CBOS, *Stosunek Polaków do rozwodów. Komunikat z badań*, BS/43/2008, Warszawa 2008, s. 1.

dią¹¹. Jej negatywne konsekwencje to m.in.: depresja porozwodowa, utrata poczucia własnej wartości, brak zaufania do kolejnego partnera/partnerki itp.

Innymi rzutującymi na trwałość rodzin i zadowolenie z niej współcześnie wyraźnie zarysowującymi się problemami są – bezrobocie i ubóstwo, a co się z tym wiąże także, migracje jej członków. Sytuacje te, zwłaszcza przedłużające się, przyczyniają się do wzrostu konfliktów wewnątrzrodzinnych, kryzysów i oddalania się od siebie partnerów, rodziców z dziećmi.

Zasygnalizowane problemy rodziny nie wyczerpują ich wszystkich, wydają się jednak dla autorek artykułu, jednymi z najważniejszych, a przy tym tożsamymi dla wielu rodzin, mimo różnorodności ich form występowania. Potwierdza to również poniższa analiza treści wybranych forów rodzinnych, która zostanie przedstawiona w dalszej części artykułu.

Forum rodzinne jako medium (a)komunikacyjne

Społeczeństwo informacyjne¹² bazuje na technologii, nowych mediach elektronicznych oraz Internecie. Jest to wynik rewolucji cyfrowej, która zmieniła i zmienia nie tylko samego człowieka, ale również grupy, w których on funkcjonuje, w tym jedną z najważniejszych z nich – rodzinę, przyczyniając się tym samym do zmiany podstawowych wartości, na których od wieków bazowało nasze społeczeństwo. Internet zajmuje stałe miejsce w życiu jednostki i rodziny, jest wszechobecny niemal w każdej z nich. Jest wykorzystywany do różnych sposobów aktywności: pracy, zabawy, ale również komunikacji z bliskimi czy dalszymi osobami. Media dla wielu ludzi, nie tylko młodszych pokoleń, są dziś naturalnym źródłem wiedzy, informacji i komunikacji. Dorośli realizują swoje role w rodzinie poszukując rozwiązania trudnych sytuacji, kryzysów. Często właśnie w Internecie uzyskują potrzebne informacje. Poprzez Internet komunikują się także z innymi osobami z podobnymi problemami. Mają również szansę opowiedzieć o swoich zmaganiach, zacerpnąć rady innych przedstawicieli społeczności internetowej, porozmawiać o sprawach dla siebie, w danym momencie, ważnych. Taką rolę medium komunikacyjnego pełnią obecnie ogromnie popularne „Fora dyskusyjne”. Z jednej strony stwarzają one możliwość kontaktu wielu, obcym dla siebie, osobom, a z drugiej, stają się platformą wymiany informacji.

Warto w tym miejscu zauważyć, że każdy komunikat zawiera znaczenie, które zamknięte jest w konkretnej ideologii niesionej poprzez dyskursy, którymi

¹¹ Zob.: J.S. Wallerstein, S. Blakeslee, *Druga szansa: mężczyźni, kobiety i dzieci dziesięć lat po rozwodzie*, Wydawnictwo Charaktery, Kielce 2006.

¹² Zob.: H. Konovaluk, *Media elektroniczne jako czynnik wczesnej edukacji wychowawczej. Uwagi pedagoga i rodzica*, [w:] J. Izdebska (red.), *Media elektroniczne w życiu dziecka*, Trans Humana, Białystok 2008.

operują uczestnicy danego forum dyskusyjnego. To właśnie te dyskursy mogą stać się przyczynkiem do wprowadzenia takiego, a nie innego modelu wychowawczego, który będzie istotny dla danej rodziny. Poprzez przyswajanie, ale również konstruowanie znaczeń, forumowicze budują więź, wierzą w wyznawane przez siebie wartości i dany model wychowawczy. Dlatego też dzieląc się własnymi wskazówkami na temat wychowywania dziecka, wpływają na przekazywanie danego modelu innym forumowiczom.

Czy jednak fora rodzinne są związane z dyskursami przekazującymi daną ideologię oraz czy ich potencjał komunikacyjny stanowi sieć informacyjną, okaże się w trakcie analiz wybranych forów dyskusyjnych. Pytania bowiem istotne dla niniejszego artykułu to:

- Czy i w jakich (na ile różnorodnych) dyskursach są osadzone treści wybranych forów rodzinnych?
- Jakie dyskursy niesione są w tekstach werbalnych i wizualnych umieszczonych na wybranych forach rodzinnych oraz jaki potencjał komunikacyjny stanowią fora rodzinne?

Odpowiedzi na powyższe pytania zostaną opisane w trakcie analiz wybranych forów internetowych, w dalszej części artykułu.

Analiza semiotyczna wybranych forów dyskusyjnych

Do analizy wybranych forów dyskusyjnych użyto analizy semiotycznej oraz analizy dyskursu według Teuna A van Dijka¹³. Istotny jest dla badania jednak nie tylko język werbalny, ale również znaki wizualne umieszczone na forach. Zarówno idea wizualności, tekstualności, jak i wzajemna relacja elementów wizualnych i werbalnych ukształtowana jest kulturowo, co sprawia, iż ten sam repertuar form wizualnych i werbalnych organizowany jest odmiennie, a tym samym tworzy inne znaczenia w zależności od kontekstu kulturowego oraz ideologii. W przypadku niniejszego badania analizowane będą między innymi struktury i formy dyskursów zawartych na stronach internetowych, relacja forów do innych forów rodzinnych, a także znaczenia dyskursów, jakie niosą ze sobą zarówno teksty werbalne, jak i wizualne na konkretnym forum internetowym, poświęconym tematyce rodzinnej.

Do analizy wybrano dwa fora rodzinne, które zostaną przeanalizowane w metodologii jakościowej. Zarówno ilość, jak również wybór losowy forów, związany jest ze swego rodzaju pilotażem badawczym, który ma za zadanie tylko zasygnalizować możliwość badań w podobnym kierunku. Dlatego na potrzeby tego artykułu wybrane do analizy fora to: <http://www.forumrodzina.fora.pl/index.php> oraz <http://www.familie.pl/Forum-4-338-1>.

¹³ Por.: T.A. van Dijk (red.), *Dyskurs jako struktura i proces*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

Forum życia rodzinnego. Chrześcijańskie spojrzenie na rodzinę

Pierwsze z analizowanych forów rodzinnych umieszczonych na portalu www.forumrodzina.fora.pl¹⁴ jest utrzymane w niebiesko-białej kolorystyce. W prawym górnym rogu strony znajduje się wyróżniony tytuł: „Forum życia rodzinnego. Chrześcijańskie spojrzenie na rodzinę”, a poniżej migająca reklama. W dole strony umieszczone są listy użytkowników, skategoryzowane tematycznie. Na stronie nie ma chaosu wizualnego. Prosty graficznie pomysł uporządkowania wypowiedzi użytkowników w jednej tabeli tematycznej powoduje, że strona jest czytelna pod względem komunikacyjnym. Tematy wypowiedzi znajdujące się na forum dotyczą szerokiego spektrum życia w rodzinie. Oto przykładowe podtematy, zaproponowane przez użytkowników forum: „Regulamin”, „Nasze radości, troski i kłopoty”, „Zdrada małżeńska”, „Nasza rodzina”, „Problemy przedślubne”, „Metody naturalne”, „Prawo rodzinne”, „Narkomania”, „Sekty”, „rozpad rodzin i inne”, „Niedoceniane zagrożenia”, „Zasłużeni dla rodziny”, „Od pieluszek do mundurka”, „Jak wypoczywać”, „Nasze zamiłowania”, „Warto polecić”, „Biblia i Rodzina” itp.

Już sam przegląd powyższych tytułów rozmów podejmowanych na analizowanym forum, ukazuje osadzenie tematyki w tradycyjnym modelu chrześcijańskiego wychowania, a więc zgodnie z nazwą forum. Specyficzna ideologia, która wypływa zarówno z nauki Kościoła, jak i tradycji społeczno-kulturowej, stanowi podstawę budowania przez użytkowników forum konkretnego dyskursu, nazywanego na potrzeby niniejszego artykułu dyskursem chrześcijańskim. Zakłada on realizowanie zasad biblijnych i nauki Kościoła w życiu codziennym, w rodzinach stworzonych przez kobiety i mężczyzn.

Oto wypowiedzi użytkowników forum, na temat zdrady i wierności małżeńskiej:

„N: Wierność, jaką sobie obiecujemy przed Bogiem i przed samymi sobą jest kategorią. „Dopiero śmierć nas rozłączy”. Póki jest życie, póki TU pielgrzymujemy nieśmy tę WIERNOŚĆ na chwałę Bożą i wszystkich świętych.

S: Małżeństwo jest tym co nam Bóg podarował i dlatego ten dar powinien być szanowany.

N: [...] Jako ludzie stajemy się narzędziem w ręku diabła. I albo podołamy, albo podamy diabłu rękę”¹⁵.

¹⁴ Por. źródło: <http://www.forumrodzina.fora.pl/index.php> [dostęp: 20.12.2013].

¹⁵ Tamże.

Jak wskazują przytoczone wypowiedzi, użytkownicy wypowiadają się za trwałością małżeństwa aż do śmierci, odwołując się w obu przypadkach, do przykazań biblijnych. Wielokrotne cytaty, jak również sformułowania typu: „w rękę diabła”, „przed Bogiem”, „Dopiero śmierć nas rozłączy” świadczą o znajomości nauki Kościoła i traktowaniu małżeństwa zgodnie z zasadami Kościoła, a więc odgórną władzą. Władzą związaną z przewodnikiem. Ten rodzaj dyskursu, bliski jest filozofii Michela Foucaulta. Według jego rozważań:

„W społeczeństwie chrześcijańskim przewodnikiem jest ten, kto może wymagać od innych absolutnego posłuszeństwa [...] Przewodnik może narzucać swoją wolę jednostkom, i to na mocy swej własnej decyzji [...] nie jesteśmy posłuszni po to, aby osiągnąć pewien cel [...] w chrześcijaństwie absolutną cnotą jest właśnie bycie posłusznym”¹⁶.

Przewodnik chrześcijański naucza, posiada określoną wiedzę, określoną prawdę i w ten sposób staje się autorytetem. Jest nauczycielem, który określa prawdę, moralność, naucza przykazań Bożych i kościelnych¹⁷.

Aspekt ten przewija się w większości dyskusji prowadzonych na forum chrześcijańskim. Między innymi w rozmowach na temat wychowywania dziecka:

„Z: Ważne¹⁸ jest bardzo wcześniejsze wychowanie (myślę o przyszłych rodzicach) w duchu miłości i oczywiście w Kościele gdyż wtedy można spodziewać się dobrych rezultatów (że się tak wyrażę) na tym polu.

A: Moim zdaniem ważne jest także to, aby od pierwszych chwil dziecko było wychowywane wg konkretnych zasad moralnych i etycznych, aby w domu panowały jasne zasady i reguły zarówno w kwestii nagród i kar”¹⁹.

Problematyczne w analizie wypowiedzi forumowiczów tej strony, wydaje się jednak to, że rodzina ukazana jest tutaj trochę przez pryzmat różowego szkieleka. Jest wyspą ogólnej szczęśliwości. Dziecko zaś skarbem, który nadaje jej sens i wieczną radość. Oto kilka wypowiedzi na ten temat:

„D: Dziecko nadaje rodzinie, głębszy sens jej istnienia, tworząc przy tym pełniejszy rozwój każdego człowieka.

Oczywiście – powiedziałbym nawet więcej: Ja sądzę, że dziecko jest wręcz esencją Miłości w rodzinie... Celem który wymaga wysiłku i trudu co prawda – jednak nadaje sens naszemu życiu ☺.

¹⁶ M. Foucault, *Filozofia, historia, polityka. Wybór pism*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Wrocław 2000, s. 211.

¹⁷ Tamże, s. 212.

¹⁸ W każdej z cytowanych wypowiedzi forumowiczów zachowano pisownię oryginału – przyp. M.A.K., A.Z.

¹⁹ Por. źródło: <http://www.forumrodzina.fora.pl/index.php> [dostęp: 20.12.2013].

PA: Jestem mamą od 3 lat i powiem szczerze nie wyobrazam sobie życia bez Jagódki jest naszym małym skarbem.

Tak, jak napisał Dominik, dziecko nadaje sens naszemu życiu. Dziecko, to jak iskierka, która rozświetla nam naszą drogę i cel. Drogę, która przepełniona jest miłością i oddaniem dla drugiego człowieka²⁰.

Przedstawiona wizja rodziny jako miejsca spokoju, miłości, gdzie członkowie stanowią dla siebie wzajemnie wsparcie, odzwierciedla wzorcowy obraz rodziny prezentowany w nauce Kościoła. Podobnie poruszony temat posiadania dziecka i jego znaczenia nie pozostawia wątpliwości, że rozmówców łączy ten sam sposób widzenia świata, zgodny z wyznawaną wiarą. Jednak tego rodzaju dyskurs wydaje się tworzyć obraz rodziny umieszczonej w bańce mydlanej, która nie jest w żaden sposób związana z rzeczywistością i problemami dnia codziennego.

Ponadto z analizy treści omawianego forum można wnioskować, że nie tylko treści wypowiedzi, ale i słownictwo użytkowników forum należą do specyficznego dyskursu, nazwanego tutaj odpowiednio dyskursem chrześcijańskim. Sformułowania takie bowiem jak: „oazą spokoju i miłości [...] zrozumienia i Miłości” zdradzają swoje osadzenie w moralności wyniesionej z nauki Kościoła katolickiego. Szczególnym źródłem wiedzy na opisywanym tutaj forum, są cytaty i powoływanie się na Biblię. Oto przykłady:

„Z: Pan uznaje drogę prawych ale droga nikczemnych zaginie. Psalm 1

T: «CARITAS CHRISTI URGET NOS».

Z: Święty mąż Dawid pisał; „Bylem młody i zestarzałem się i nie widziałem sprawiedliwego opuszczonego i jego dzieci zebranych o chleb”. A później Pan powtorzy; «Szukajcie Królestwa Bożego i Jego sprawiedliwości a wszystko będzie wam dodane»²¹.

Interesujący na Forum chrześcijańskim jest również aspekt komunikacyjny. Każda z wypowiedzi inicjujących dany problem uzyskuje zwykle odpowiedź innego użytkownika forum. Świadczy to o przepływie informacji oraz możliwościach transmisyjnych forum.

Ciekawym zbiegiem użytkowników jest wprowadzenie emotikonów, złożonych ze znaków tekstowych. Najczęściej przedstawiają one symboliczny ludzki grymas twarzy, obrócony o 90° w kierunku przeciwnym do wskazówek zegara²². Tego rodzaju grafika ociepla często trudny problem poruszany przez „forumowicza”. Stanowi również ważne we współczesnym świecie połączenie kodu wizualnego z werbalnym. Taki rodzaj strategii pokazuje więc to, jak wszechobecna jest np. translacja języka odczuć na język wizualny. Użytkownicy forum

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże [dostęp: 27.02.2014].

²² Por. źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Emotikon> [dostęp: 07.12.13].

nieświadomie nabywają umiejętność tzw. *visual literacy*, kształcąc się w zakresie odczytywania oraz tworzenia kodów wizualnych w Internecie.

Podsumowując wstępnie analizę tej strony internetowej można powiedzieć, iż treści forum życia rodzinnego wyraźnie osadzone są w dyskursie chrześcijańskim o czym świadczą – specyficzny język używany przez rozmówców, jak i przekaz treści prowadzonych konwersacji. Wypowiedzi tworzą obraz rodziny i jej funkcjonowania, który jest bardziej oczekiwany niż rzeczywisty. Mowa tu o sposobach postępowania, wartościach, dokonywaniu wyborów w sytuacjach proponowanych przez moderatora, wokół których toczą się rozmowy, rzadziej w postaci odpowiedzi na pytanie forumowicza, który zgłasza się z konkretnym problemem.

Stosowana w tym forum praktyka łączenia kodu wizualnego z werbalnym, sumiennosc uczestników forum, jak i wspólny, akceptowany język wypowiedzi, sprawia, że forum jest narzędziem dobrej komunikacji pomiędzy jego uczestnikami. Gramatyka układu treści i wyglądu strony w tym przypadku wzmacnia tę komunikację.

Familie.pl. Tworzymy społeczność rodziców

Drugim forum, które zostanie zaprezentowane w niniejszym artykule jest forum umieszczone na portalu Familie.pl. Tworzymy społeczność rodziców²³.

Jest to forum zdecydowanie obszerniejsze od poprzedniego, skupia większą ilość odbiorców. Forum to umieszczone jest na portalu familia.pl, które zawiera szereg tematycznie pogrupowanych artykułów, opatrzonych kolorowymi zdjęciami o charakterze informacyjnym, dotyczących życia w rodzinie. Kolejne „cegiełki” tematyczne to np.: „Ślub i wesele”; „Rodzice”, „Dziadkowie”, „Styl życia” zaznaczone są w różnych kolorach. Portal Familie.pl. zawiera również wiele reklam, które często pojawiają się centralnie na stronie, co może męczyć czy nawet zniechęcać użytkownika forum.

Na samo bardzo rozbudowane forum dla członków rodzin można wejść bezpośrednio, ale też jego fragmenty ukazują się na stronach serwisu, pod artykułami z danego zakresu tematycznego. Na forum, jak i na całym portalu familia.pl, dominującym kolorem jest różowy. Zarówno hasła, jak i paski z nagłówkami tematycznymi, utrzymane są w tym kolorze. W rezultacie, wspólna szata graficzna dla portalu i jego forum, mieszanie się tekstu umieszczonego w serwisie z fragmentami fora oraz wszechobecne reklamy utrudniają poruszanie się w nim, zwłaszcza nowemu użytkownikowi.

Na forum tematyka podejmowanych zagadnień obejmuje całe spektrum życia rodzinnego i jest bardzo rozbudowana. Przykładowo tematy zaproponowane

²³ Por. źródło: <http://www.familie.pl/Forum-4-338-1> [dostęp: 10.12.13].

przez użytkowników to cegiełki: „Rodzice”, podtytuł „sprawy delikatne” to np.: „Rozwód... POMOC przy odwołaniu...?”; „Czy skorzystalibyście z terapii małżeńskiej?”; „Opieka nad starszymi, prośba o pomoc”; „Drugie małżeństwo”; „Czy bycie razem ze względu na dzieci ma sens”; „Życie w gruzach”; „Konflikt z teściem, pomocy” „Czy rozstanie na jakiś czas może pomóc małżeństwu?” „Rozwód a dzieci”, „ZDRADA – jak żyć dalej?”, „Co zrobić jak rodzina nie akceptuje mojego dziecka?”, „Przemoc w rodzinie”, „Rozstania, walka o dzieci”²⁴.

Przegląd tematów istotnych dla użytkowników forum pokazuje zakotwiczenie w problematyce trudnej, dylematach i kryzysach rodziny, ale z drugiej strony istnieje cała lista tematów lekkich i przyjemnych, np. „Jakie placki lubicie?”, „Porządki świąteczne”, „Co z tą pogodą?”, „Czy lubicie gotować?” itp.

W przeciwieństwie do poprzedniego forum chrześcijańskiego, mimo nawiązywania „rozmowy” pomiędzy forumowiczami, niektóre wątki tematyczne nie są głębiej omawiane. I tak dla przykładu, na temat zdrady wypowiedziało się tylko kilka osób:

„A: Zostałam zdradzona przez partnera – oszukana... oddałam mu prawie 4 l. życia i jestem w ciąży, a on mnie zdradził. Walczyłam o ten związek jak coś było nie tak, ale on tego nie docenił... Jak dalej żyć?

U: Mnie też chłopak zdradził i też byłam w ciąży właściwie miałam dziecko. i wychowuję to dziecko sama, Zapomnij o nim... nie zasługuje na cb;)

J: Z jednej strony – dobrze, że tylko 4 lata życia mu oddałaś a nie np 10... Na pewno spotkasz jeszcze osobę, która zasalkuguje na Ciebie i pokocha zarówno Ciebie jak i Twoje dziecko

U: I DOBRZE. Zasłużyłaś na to”²⁵.

Trudno powiedzieć, czemu temat ten, na tym konkretnie forum, nie doczekał się większej ilości komentarzy. Znaczące jest jednak to, że oprócz dwóch wypowiedzi pozytywnych zdarzył się jeden komentarz negatywny, piętnujący osobę skarżącą się na swój los. Tego rodzaju wypowiedź może należeć do – tzw. w slangu internetowym – „hejterów”, czyli osób, które krytykują coś lub kogoś w bezwzględny sposób²⁶. Stwierdzenie „zasłużyłaś na to”, jest swego rodzaju przemocą skierowaną do osoby pokrzywdzonej, w tym przypadku zdradą małżeńską. Okazuje się, że po tej wypowiedzi nikt już nie komentuje dalej tematu poruszonego na forum, a autor wypowiedzi zostaje usunięty przez moderatora strony.

Na uwagę zasługuje fakt, że na poprzednim forum tego typu zdarzenia nie miały miejsca. Wynikać to może, na przykład z tego, że forum „Familie.pl” jest bardziej otwarte na różnych użytkowników. W prezentowanych poglądach widać pluralizm wartości, norm. Nie ma tutaj jednego obowiązującego dyskursu, do którego trzeba się w jakimś sensie dostosować. Tematy poruszane na forum

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Por. źródło: <http://pl.wiktionary.org/wiki/hejter> [dostęp: 07.12.2013].

„Familie.pl” są bardzo różnorodne i utrzymane w dyskursie, nazwanym na potrzeby tego artykułu – dyskursem popkulturowym. Charakterystyczne jest dla niego wykorzystywanie emotikonów, wyrazów pisanych bez polskich znaków (np. bede – zamiast będę) oraz skrótów wyrazowych np. 4 msc (czyli 4 miesiące). W dyskursie tym ujawnia się również brak skupiania się na zasadach stylistyczno-gramatycznych czy ortograficznych, np.:

„[...] jak zarobie kupie swojej mamie laptopa więc bede mogła z nią widzieć sie na skype. boje sie czy moze mnie zapomnieć albo bać sie pójść ze mna gdziekolwiek kiedy ja odwiedzę, nie widziała mnie juz miesiąc...”²⁷.

Kolejnym zagadnieniem, na które warto zwrócić uwagę jest próba określenia przez forumowiczki zasad dotyczących wychowywania dziecka. Oto wypowiedzi, które można zakwalifikować do, odpowiednio nazwanego tutaj, dyskursu władzy rodzicielskiej:

„B: Zastanawiałyście się czasem nad tym, co oznacza dla Was w praktyce określenie GRZECZNE DZIECKO?

M: Nie sprawiające większych problemów wychowawczych? raczej spokojne, posłuszne...

U: Dla mnie grzeczne dziecko to przede wszystkim dziecko usłuchane, reagujące na sugestie rodzica co nie oznacza, że bezwzględnie się podporządkowujące. Znające zasady moralne i etyczne i kierujące się nimi w życiu.

J: Grzeczne dziecko to takie, które owszem słucha swoich rodziców, jest posłuszne, ale potrafi także powiedzieć, że się z czymś nie zgadza w sposób kulturalny i w miarę spokojny. Nie wpada w histerię z byle powodu, potrafi dzielić się z innymi, nie wyśmiewa innych dzieci...

B: Dla mnie grzeczne dziecko to takie, które szanuje rodziców, które w momencie gdy zachowa się źle potrafi wysłuchać, przyznać się do błędu, przeprosić. Ale zgadzam się z opinią powyżej, że to wszystko zależy od wieku...”²⁸.

W przeciwieństwie do wcześniej opisanego dyskursu chrześcijańskiego, opartego o normy moralne oraz reguły nawiązujące do przykazań biblijnych, powyższe wypowiedzi utrzymane są raczej w tradycji herbertowskiej. Jest tutaj mowa bowiem o szacunku, posłuszeństwie, przyznawaniu racji rodzicom, bez możliwości negocjacji czy też własnej racji dziecka. Jak pisze Marta Zahorska: „Jednym z podstawowych wymogów wychowywania dzieci w społecznościach tradycyjnych było zapewnienie ich uległości wobec nakazów dorosłych”²⁹. Nie

²⁷ Por. źródło: <http://www.familie.pl/Forum-4-338-1> [dostęp: 10.12.2013].

²⁸ Tamże.

²⁹ Zob.: M. Zahorska, *Dylematy szkolnej demokracji*, [w:] M. Dudzikowa, M. Czerepaniak-Walczak (red.), *Wychowanie. Pojęcia, procesy, konteksty*, t. 4, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2008, s. 309.

ma tutaj więc mowy o szacunku rodziców do dziecka. Dziecko jest wykonawcą woli rodziców, ma być spokojne i posłuszne, a co ważne – nie posiada głosu w sprawach dla siebie ważnych. Osadzone w „kulturze milczenia”³⁰, uczy się bezgłosu oraz norm i wartości wyznawanych oraz przekazywanych mu przez osoby dorosłe.

Treści prezentowane na forum „Famile.pl” i sposoby wypowiedzi rozmówców są bardziej różnorodne niż we wcześniej analizowanym forum chrześcijańskim. Związane jest to prawdopodobnie z pluralizmem norm i wartości, które reprezentują uczestnicy. Skutkuje to większą otwartością forum na różnorodność użytkowników, ale jednocześnie naraża ich na odbiór negatywnych komunikatów, doświadczanie przemocy w wyniku nieuzasadnionej krytyki ze strony „hejterów” bądź też braku odpowiedzi w związku, z odpowiednio nazwaną tutaj, komunikacyjną pustką.

Podsumowanie

Zaprezentowane wyniki analizy dwóch odmiennych forów internetowych pokazują z jednej strony potencjał komunikacyjny tego rodzaju neomedium, ale z drugiej możliwości tworzenia się różnych ideologii za pośrednictwem powstających na forach dyskursów.

Porównując oba prezentowane w tym artykule fora dla rodziców warto podkreślić, że na portalu osadzonym w dyskursie chrześcijańskim rzadziej są podejmowane tematy dotyczące szczegółowych porad w sprawach dnia codziennego, np. wyboru pieluch, leków dla dziecka albo miejsc spędzenia wolnego czasu z rodziną. Dominują za to posty bardziej uogólnione, o charakterze wartościującym i moralizującym, co wyraźnie było widać w przedstawionych wcześniej fragmentach konwersacji.

Z kolei forum osadzone w dyskursie popkulturowym ma charakter poradnika, dotyczącego różnych skonkretyzowanych spraw zarówno błażych, jak i poważnych. Na przykład w „cegiełce” rodzice, trudno znaleźć post dotyczący wartości rodzicielstwa czy znaczenia dziecka w rodzinie, natomiast omawianych jest wiele problemów czy sytuacji z dnia codziennego, które wynikają z roli rodzica i dotyczą typowych spraw dzieci (rajstop pod spodnie, bajek dla dzieciom, pieluch itp.). Tego rodzaju stylistyka jest bardziej naturalna i nie próbuje opowiadać obrazu rodziny, nie próbuje jej idealizować.

Przedstawione wyżej wnioski, na podstawie jakościowej analizy badań, zgodnie z jej specyfiką odnoszą się jedynie do wybranych losowo przykładów forów rodzinnych. Autorki mają świadomość, że nie wyczerpują one istnieją-

³⁰ Zob.: M. Karczmarzyk, *Co znaczą rysunki dziecięce. Znaczenia i potencjał komunikacyjny rysunku dziecka sześciolatniego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2011.

cych w Internecie przykładów różnorodnych forów o odmiennej problematyce i odmiennych dyskursach. Jednak tego typu pilotaż badawczy rzuca cenne światło na omawiany problem: kwestię potencjału komunikacyjnego forów oraz możliwości niesienia ideologii za pośrednictwem określonych dyskursów.

Z pewnością tego rodzaju analizy w omawianym zakresie są potrzebne – zarówno o charakterze jakościowym, jak i ilościowym, zwłaszcza że popularność tej formy komunikacji w neomediach nie słabnie, a znaczenie Internetu w życiu rodzinnym z roku na rok wzrasta.

Bibliografia

- Bańka A., *Bezrobocie. Podręcznik pomocy psychologicznej*, Wydawnictwo Print-B, Poznań 1992.
- CBOS, *Co jest ważne, co można, a czego nie wolno – normy i wartości w życiu Polaków. Komunikat z badań*, Warszawa 2010, BS/99/2010.
- CBOS, *Stosunek Polaków do rozwodów. Komunikat z badań*, BS/43/2008, Warszawa 2008.
- van Dijak T.A. (red.), *Dyskurs jako struktura i proces*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
- Dzięcielska-Machnikowska S., *Co myślą bezrobotni?*, cz. I, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1993.
- Foucault M., *Filozofia, historia, polityka. Wybór pism*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa – Wrocław 2000.
- <http://pl.wiktionary.org/wiki/hejter> [dostęp: 07.12.13].
- <http://www.forumrodzina.fora.pl/index.php> [dostęp: 20.12.13].
- Karczmarzyk M., *Co znaczą rysunki dziecięce. Znaczenia i potencjał komunikacyjny rysunku dziecka sześciolatniego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2011.
- Konovaluk H., *Media elektroniczne jako czynnik wczesnej edukacji wychowawczej. Uwagi pedagoga i rodzica*, [w:] J. Izdebska (red.), *Media elektroniczne w życiu dziecka*, Trans Humana, Białystok 2008.
- Łapa A., *Recenzja: Francis Fukuyama, Wielki Wstrząs. Natura ludzka a odbudowa porządku społecznego*, przekł. H. Komorowska i K. Dorosz, Politeja, „Słupskie Studia Filozoficzne”, Warszawa 2000, nr 4.
- Slany K., *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*, Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 2003.
- Sytuacja Demograficzna Polski, Raport 2001*, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa 2003.
- Szlendak T., *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.
- Zachorska M., *Dylematy szkolnej demokracji*, [w:] M. Dudzikowa, M. Czerepaniak-Walczak (red.), *Wychowanie. Pojęcia, procesy, konteksty*, t. 4, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2008.

